

Var Córdoba hovedstad i det mest civiliserede rige i middelalderens Europa?

- af Michael Pihl¹

Et spøgelse går gennem Europa – og på krykker i Århus. Myten om muslimsk højkultur i middelalderens Spanien har intet at gøre med den historiske virkelighed. Alligevel trives den. Trods dens historiske aflivning udfoldes i rejsebøger, avisartikler og historiebøger ufortøvet myten om det andalusiske paradis. Skrøner om muslimsk højkultur, øjenoperationer, klassisk renæssance og tværreligiøs tolerance i middelalderens muslimsk besatte Spanien:

”I år 711 erobrede araberne Spanien og gjorde Córdoba til hovedstad i det mest kultiverede og civiliserede rige i middelalderens Europa” – påstår f.eks. *Turen går til Andalusien* (2016) og tilføjer: ”Vi kan blandt andet takke araberne i Spanien for, at vi i dag har bevaret græske klassikere, som Aristoteles og Platon. Deres originale værker var gået tabt, men araberne havde kopier, der først i 1200-tallet blev oversat til latin i Córdoba.”

Sandheden er dog en ganske anden. Klassiske værker blev i middelalderen overvejende bevaret gennem græsk-byzantinske oversættelser og ved kristne munkes bevaringsarbejde i Vesteuropas højt udviklede klosterkultur.

”En gammel forskningsmyte fortæller, at Vesten kun fik adgang til Aristoteles igen i 12. årh. via oversættelser fra arabisk. Det er forkert, men myten er desværre stadigvæk i omløb selv i videnskabelige værker” – således skrev f.eks. professor David Bloch (s. 11) i bogen *Videnssamfundet i det 12. og 13. århundrede* (2009).

¹ Bragt som indlæg i *Den Korte Avis*, 7. maj 2019

Når myten fortsat trives, er det naturligvis, fordi der er brug for den – til projektion af en multikulturel samfundsutopi, som i Europa er brudt brutalt sammen.

Historien om den brutalitet, hvormed den muslimske erobring af Spanien blev gennemført i 700-tallet, er ganske udeladt i "Turen går til Andalusien" og i næsten enhver historiebog. Således beklager *Turen går til Andalusien* f.eks. den kristne generobringens omdannelse af moskeer til kirker under den spanske reconquista, men nævner ikke med ét ord, hvordan de samme kristne kirker var blevet hærget og omdannet til moskéer, da islams helligkrigere først erobrede Spanien. *Turen går til Andalusien* beklager f.eks. den kristne generobring af den gamle katedral i Córdoba:

"I årene efter den kristne generobring af Córdoba i 1236 byggede de kristne forskellige altre midt i moskéen. [...] Man kan kun begræde denne brutale form for arkitektonisk terror."

Guidebogen beder turister i den tidligere Córdoba- moské bemærke "at mange håndværkere, der lavede søjler til byggeriet, har ridset deres initialer i søjlerne" – men undlader at fortælle, hvordan muslimer i Spanien tvang kristne slaver til at bygge den.

Samtidige kilder som f.eks. den spanske krønike fra år 754 beretter om korsfæstelser, hals-hugninger og kirkeplynninger under den muslimske hærleder Musas erobring af Spanien i år 711: "Han ødelagde skønne byer, brændte dem med ild, dømte herrer og magtfulde mænd til korset, og slagtede unge og spædbørn med sværdet."

Den muslimske historiker al-Maqqari, fortæller om, hvordan, den muslimske hærleder Mu-gheyth omkring år 712 gav ordre til at nedbrænde den kristne kirke i Córdoba, mens der be-fandt sig mennesker deri, fordi dens kristne forsvarere ikke ville overgive sig og konvertere til islam. Efter den muslimske erobring af Córdoba besluttede områdets nye hersker Abd al-Rahman d. 1. i øvrigt at alle kristne kirker i og omkring Córdoba skulle rives ned.

Dog udmales fortsat det romantiserede billede af det tolerante al-Andalus. F.eks. 06.04 i *Ber-lingske Tidendes* rejseartikel "Costa Tropical med palmesus og blodig historie" – hvor det lyder således:

"Maurerne, havde været i Spanien i 800 år, da de blev fordrevet og i løbet af denne lange til-stedeværelse havde de opbygget en civilisation, der var blandt de mest udviklede i Europa i den tidlige middelalder. [...] Store dele af denne florissante kultur gik tabt efter Granadas fald [...] Det har forfulgt regionen lige siden."

I bogen *Kultur og samfund* (2011) af Sofie Reimick o.a. nævnes de muslimske erobringer, men ifølge forfatterne resulterede erobringen af Spanien blot i øget handel, kulturudveksling og samarbejde mellem kristne og muslimer:

"I 800-og 900-tallet havde konflikterne mellem muslimer og kristne ikke nogen udpræget re-ligiøs karakter. Jøder, kristne og muslimer kunne blande sig relativt frit og påvirke hinanden, og perioden var præget af tolerance og religionsfrihed" (s.149).

De historiske kilder viser et helt andet billede. Som historikeren Roger Collins for nylig udtrykte det:

”Den arabiske erobring skabte på den iberiske halvø forudsætningerne for en tilstand af næsten permanent krig, som lagde særlig vægt på ødelæggelse og fremvisningen af døde fjender og med en aktiv slavehandel som en yderligere ansporing. [...] Selv i Córdoba under dets kulturelle højdepunkt ville det have været svært at undgå stanken af forrådnende kød fra de afhuggede hoveder, der blev fremvist på byportene og fra ligene af dem, der offentligt korsfæstet rådnede foran paladset.” – *Caliphs and Kings* (2014, s.1-2).

Når turistguider i dag viser al-Sudda-porten i kaliffens palads i Córdoba, vil de ofte undlade at fortælle, hvordan det netop var her ved denne port, at kaliffen til skræk og advarsel udstillede sine fjenders afhuggede hoveder og korsfæstede både kristne vantro og muslimske kættere. Myten om det muslimsk erobrede Spanien som et toleranceparadis er også effektivt punkteret i historikeren Dario Fernandez-Moreras bog *The Myth of the Andalusian Paradise* (2016) og kildernes vidnesbyrd er ret klar, men alligevel er historien om islams brutale ekspansion i middelalderen fortrængt fra danske undervisningsbøger.

F.eks. skriver Jørgen Bæk Simonsen i *Religion og kultur – en grundbog* (2009, s.186f.):

”Den enorme geografiske udbredelse, islam gennem historien har opnået, skyldes først og fremmest dens evne til at indgå i en indholdsrig syntese med de traditioner, der eksisterede lokalt før islam gjorde sig gældende.”

Omkring år 850 gik denne indholdsrige syntese ud over 48 kristne munke og præster, som blev tortureret og henrettet i Córdoba. Deres forbrydelse: De havde offentligt udtalt sig kritisk om islam.

Historieprofessoren Kurt Villads Jensen beskriver konsekvent ofrene for islams kristenfølgelser i 800-tallets Córdoba som unødvendige provokatører og ”selvdestruktive tåber.”

Samme opfattelse præger Bjørn Skaarups anmeldelse i Weekendavisen (11.01.19) af Brian Catlos historiebog ”Kingdoms of Faith: A New History of Islamic Spain”. Her beskriver Skaarup Córdoba-martyrerne som provokatører, der ”åbenlyst forulempede Koranen og Profeten.” Og derfor selv var skyld i muslimske magthaveres tortur og henrettelse af dem – må man forstå. Det svarer lidt til i dag at kalde Asia Bibi i Pakistan for en besværlig provokatør.

I året 919 blev også en kristen kvinde offer for den indholdsrige syntese og bragt for en sharia-domstol i Córdoba og idømt dødsstraffen, fordi hun offentligt skulle have udtalt, at Jesus var Gud og Muhammed en falsk profet. Den muslimske sharia-dommer kundgjorde:

”De, som nedgør Allah, Allah være pris, eller som kritiserer Hans Budbringer, fred være med Ham, de skal uden mulighed for at gøre bod straffes med døden og det uanset, om det er en muslim eller en vantro.”

Det var i det andalusiske paradys i år 919 og minder jo om vor tids kristenforfølgelser i Mellemøsten og Pakistan.

I et juridisk skrift om markedsinspektørens pligter fra starten af 1100-tallet skriver den muslimske forfatter Ibn Abdun, så ingen kan være i tvivl om ikke-muslimers status som andenrangs-mennesker i det muslimsk besatte Spanien:

"En muslim må ikke virke som massør for en jøde eller en kristen, og han må ikke rydde deres affald eller rengøre deres latriner. Faktisk er jøden og den kristne mere egnet til den slags arbejde, der er nedværdigende ... Ingen jødisk eller kristen skattefunktionær eller politimand, kan få lov til at bære en aristokrats, en jurists eller en velhavende persons klædedragt, tværtimod, skal de afskys og undgås. Det er forbudt at tiltale dem med hilsenen 'Fred være med dig!' (as-salam alayka!). Faktisk: '*Satan har fået dem i sin magt og ladet dem glemme Guds påmindelse. De er Satans tilhængere. Satans tilhængere, de er fortabte*' [Koranen 58:19]. Et særligt tegn skal pålægges dem, så de kan genkendes, og det vil være en vanære for dem."

Myten om Andalusien fremstiller det muslimske Córdoba som en blomstrende millionby – et slags datidens New York. Det er også en myte, som der intet historisk og arkæologisk belæg er for: "For 1.100 år siden lyste én by op over alle andre i Europa: maurernes Cordoba. Med sine 500.000 indbyggere, oplyste gader og rindende vand fik den Paris og London til at ligne tilbagestående provinsbyer." Således skriver bladet *Historie* 31.05. 2012.

Påstanden om rindende vand og en halv million indbyggere i Córdoba er ukritisk overtaget fra arabiske kilder, men er en skrøne. Mens Spaniens visigotiske periode har efterladt store mængder arkæologiske fund, har imidlertid ingen arkæologiske fund nogensinde bekræftet myten om en muslimsk guldalder og om Córdoba som en pulserende storstad med en halv million indbyggere. Slår man op i *Oxford Archeological Guide* leder man forgæves efter fund, der bekræfter postulatet om Córdoba som millionmetropolis for verdens angiveligt førende civilisation i middelalderen.

Konflikten mellem islam og kristenheden i middelalderens Spanien var et utvetydigt kultur- og religionssammenstød.

Utallige kilder bl.a. fra 1100-tallet bevidner religionskampens karakter i Spanien som en både militær og åndelig konflikt. Som abbed for det indflydelsesrige Cluny-kloster i Frankrig havde f.eks. Peter den Ærværdige besøgt Spanien i år 1142 og iværksat den første fulde oversættelse af koranen til latin. Det gjorde han ikke for at skabe tværreligiøs dialog og multikulturel samfundsutopi, men for at advare kristenheden mod islam.

I en diskussion med en lokal muslim om den sande tro forfattede omkring år 1147 en ukendt præst fra Toledo et islamkritisk skrift, der viser et overraskende kendskab til islams jihad-doktrin, islams voldelige ekspansion og til selve abrogationsprincippet i islam, hvorefter profeten Muhammeds senere og mere voldelige åbenbaringer ophæver tidligere og relativt mere fredelige. Kilden kaldes for *Brevet fra al-Qūṭī* og her kritiserede præsten først koranens volds- og krigsopfordringer:

"Og det er skrevet i jeres bog: 'Gud har købt de troendes liv og ejendom af dem mod, at de vil få Haven: De skal kæmpe for Guds sag, dræbe og selv blive dræbt - som et sandfærdigt løfte, der påhviler Ham, i Toraen, Evangeliet og Koranen'². Dog sagde Gud i Toraen, at der ikke skulle være nogen kamp, for både drabsmanden og den dræbte ender i Helvede. Der er dog intet overraskende i dette, fordi du kan forsvare de nævnte påbud fra jeres bog ved at påberåbe dig abrogationsprincippet, som er én af de primære og grundlæggende principper i jeres religiøse lov."

Dernæst kritiserede Toledo-præsten islams udbredelse med sværdet og forsvarede korstogstanken og den kristne generobring som en defensiv reaktion på flere hundrede års muslimsk aggression:

"Korsets religion har udbredt sig over hele jorden uden sværdet og uden tvang. Jeres religion derimod har sejret på jorden ved sværdet og ved tvang. Jeres lovgiver³ førte krig mod folkeslagene og undertvang dem. Han er skyld i vor forandrede situation og i at vi nu beskyldes for vantro. I hans bog står der: 'Vantro er de, der siger: Gud er Messias, Marias søn.'⁴ Araberne invaderede vore byer, hærgede vore hjem og udsatte os for vanære. Da jeres lovgiver troede på Gud og kaldte folket til Gud, da støttede Gud ham. Dernæst førte han krig mod alle folkeslagene og undertvang dem ved hjælp af sværdet. Men Messias, Søn af Maria, kom som en tjener og i ydmyghed og Han førte ikke krig mod nogen. Han blev korsfæstet for at frelse os."

Brevet fra al-Qūṭī er fortsat i dag en ret overset historisk kilde. Og karakteristisk for vor tid er det, at en fattig præst fra 1100-tallets Toledo viste større kendskab til islams voldelige teologi og historie og var mere ærlig i sin skildring af dette forhold, end moderne historiebøger, professorer, rejsebøger og journalister ved ansete dagblade.

Falske nyheder og udeladelsen af ubekvemme sandheder er intet nyt. Af samme grund kværner myten videre om det tolerante og civiliserede islam i middelalderens Spanien. Og når sommeren er forbi, vil endnu et dødt løb være kørt i Andalusiens historiske spøgelsestog – med dig som blind passager?

² Koranen 9:111.

³ Jeres lovgiver: dvs. profeten Muhammed

⁴ Koranen 5:72